

RADVILIŠKIO RAJONO SPECIALIOJO UGDYMO INSTITUCIJŲ DARBUOTOJŲ POŽIŪRIS Į DARNAUS VYSTYMO SI NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMĄ

Rimantas Krankalis

Šiaulių universitetas

Virginijus Kablys

Radviliškio rajono Pedagoginė psichologinė tarnyba

Anotacija

Straipsnyje analizuojamas Radviliškio rajono specialiojo ugdymo institucijų specialistų požiūris į darnaus vystymosi nuostatų įgyvendinimą specialiojo ugdymo procese. Formuluojami probleminiai klausimai - Ar pedagoginės psichologinės tarnybos ir Specialiojo ugdymo komisijų specialistai pasirenge pokyčiams darnaus vystymosi kontekste? Ar jie suvokia darnaus vystymosi kaip pagrindinės ilgalaikės visuomenės vystymosi strategijos reikšmę ir svarbą?

Tyrimo pasėkoje įvardijami pagrindiniai informacijos apie darnųjį vystymąsi gavimo šaltiniai, vertinama specialistų kompetencija, suinteresuotų šalių – PPT, SUK, pedagogų, specialiųjų poreikių asmenų ir jų tėvų darnaus bendradarbiavimo problemos ir galimybės.

Pagrindiniai žodžiai: specialusis ugdymas, darnus vystymasis, požiūris, institucija, kompetencija, vertinimas.

Įvadas

Aktualumas ir naujumas. Specialiųjų poreikių asmenų identifikavimo problemos skatina ieškoti ugdymo proceso bendrojo lavinimo mokyklose efektyvumo kelių. Pedagoginės psichologinės tarnybos (PPT) bei Specialiojo ugdymo komisijos (SUK) veiklos tyrimų aktualumą lemia sparčiai vykstantys specialiųjų poreikių vaikų integracijos į bendrąjį ugdymą procesai ir su jais susijusios galimybės, ypač darnaus vystymosi kontekste.

Specialiųjų poreikių asmenų padėtimi bendrojo ugdymo įstaigose Lietuvoje domimasi jau keletą dešimtmečių, ypač, kai vaikai su negalia buvo pradėti mokyti kartu su savo sveikaisiais bendraamžiais (Ališauskas, 1998, 2003, Ambrukaitis ir Ruškus, 2002, Ruškus 2003, 2006). Šie ir kiti autoriai, aptardami visuomenės požiūrį į neįgaluosius, gilinasi ir į tokio vaiko padėtį šeimoje bei jo įtaką kitiems šeimos nariams, analizavo, kaip tai keičia įprastą gyvenimo modelį (Hallahan ir Kauffman, 2003, Albrecht, 2006, Gerber, 2007).

Tačiau reikiamas paslaugas vaikui teikiančių institucijų veiklos analizės mokslinių tyrinėjimų dar pasigendama. Akcentuotina, kad Pedagoginių psichologinių tarnybų situacija miestuose ir rajonuose yra skirtinga. Miestų tarnybose dirba per 20 specialistų. Analogiškoje rajono įstaigoje – vos keli etatai. Tai netenkina visų klientų, nes vienas dirbantis psicholo-

gas realiai yra pajėgus tik įvertinti vaiko gebėjimus ir poreikius. Todėl ir susidaro klaidinga nuomonė, kad PPT – tai vien diagnostinę funkciją atliekanti įstaiga.

Vienas pagrindinių darnaus vystymosi švietimo principų yra bendradarbiavimo ir partnerystės principas (Jungtinių tautų Europos..., 2005). Analizuojant specialiųjų poreikių mokiniams pagalbą teikiančių institucijų veiklą, aiškėja nepakankamas visų suinteresuotų pusių – PPT, SUK, pedagogų, mokinių ir jų tėvų – tarpusavio bendradarbiavimas. Tarnybos per mažai įtraukia vaikų tėvus į psichopedagoginio vertinimo ir ugdymo praktiką, nepakankamai atsižvelgia į tėvų poreikius ir lūkesčius. To pasėkoje tėvai nesutinka su PPT vertinimo išvada ir siūlomumu vaiko ugdymo modeliu. Kita vertus, pastebimas ir pačių tėvų per mažas domėjimasis savo vaikų problemomis, nenoras bendrauti su PPT ir mokyklų Specialiojo ugdymo komisijomis, ypač kaimo vietovėse.

Darnaus vystymosi strategijos principų, nuostatų suvokimas, jų taikymas kasdieninėje praktikoje esmingai gerintų specialiųjų poreikių asmenims teikiamų paslaugų kokybę, efektyvintų pačių mokinių veiklą, įprasmintų visų šio proceso dalyvių aktyvų bendradarbiavimą. Todėl labai svarbu išsiaiškinti, kaip dviejų pagrindinių institucijų – Radviliškio rajono Pedagoginės psichologinės tarnybos ir bendrojo lavinimo mokyklų Specialiojo ugdymo komisijų specialistai yra pasirenge pokyčiams darnaus vystymosi kontekste. Juolab, kad analogiškų tyrimų rajone nebuvo atlikta.

Problema. LR Specialiojo ugdymo įstatyme (LR Specialiojo ugdymo..., 1998) PPT įvardinta kaip savi-valdybės institucija, vertinanti asmens specialiuosius ugdymo poreikius, padedanti nustatyti jam būtinus pagalbos būdus, teikianti reikiamas konsultacijas suinteresuotoms pusėms. Bendrojo ugdymo įstaigose beveik analogišką vaidmenį atlieka Specialiojo ugdymo komisija. Tačiau šių dviejų institucijų bendradarbiavimas bei partnerystė tiek tarpusavyje, tiek su kitomis suinteresuotomis pusėmis nėra darnus. Todėl mokslinė tyrimo problema formuluojama šiais probleminiais klausimais: Ar šių dviejų institucijų specialistai pasirenge pokyčiams darnaus vystymosi kontekste? Ar jie suvokia darnaus vystymosi kaip pagrindinės ilgalaikės visuomenės vystymosi strategijos reikšmę ir svarbą?

Tyrimo objektas: specialiojo ugdymo specialistų požiūris į darnaus vystymosi nuostatų įgyvendinimą savo veikloje.

Tyrimo tikslas: išanalizuoti Radviliškio rajono specialiojo ugdymo institucijų darbuotojų požiūrį į darnaus vystymosi nuostatų įgyvendinimą specialiojo ugdymo procese.

Tyrimo metodologija. Naudoti kiekybiniai ir kokybiniai analizės metodai: mokslinės literatūros bei dokumentų analizė, pirminių ir antrinių šaltinių analizė bei sintezė, anketinė apklausa, struktūrizuotas interviu. Anketinėje apklausoje dalyvavo 110 SUK narių, ekspertų interviu – 4 PPT specialistai.

Daugumą apklaustųjų SUK narių sudarė moterys (97%). 46% respondentų turėjo per 10 m. darbo stažą. Beveik pusės (45%) SUK specialistų darbovietė yra pagrindinė mokykla. Darželiuose, darželiuose – mokyklose dirbo 25% apklaustųjų. Kiti atstovavo vidurines bendrojo lavinimo mokyklas bei gimnazijas. Pagal specialybes specialiojo ugdymo komisijose buvo: pedagogų – 60%, spec. pedagogų – 24%, logopedų – 16%.

Interviu apklausoje dalyvavo 4 PPT darbuotoja – psichologė, specialioji pedagogė – metodininkė, vyresnioji logopedė ir gydytojas neurologas.

Radviliškio rajono Specialiojo ugdymo komisijų narių požiūris į darnų vystymąsi

Švietimo vaidmuo darnaus vystymosi strategijos įgyvendinime yra vienas svarbiausių. Todėl Jungtinių Tautų Generalinės asamblėjos sprendimu 2005–2014 metų laikotarpis yra paskelbtas darnaus vystymosi švietimo dešimtmečiu (Darnaus vystymosi švietimo..., 2009). LR Vyriausybė 2007 m. spalio 2 d. nutarimu patvirtino Nacionalinę darnaus vystymosi švietimo

2007 – 2015 m. programą. Ji parengta atsižvelgiant į Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos ir Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatas.

Galima įvardinti eilę neatidėliotinių veiksnių darnaus vystymosi švietimo sistemingai plėtrai: nuolatinis visuomenės informavimas apie svarbiausias aplinkos ir darnaus vystymosi įgyvendinimo problemas ir galimybes; aukštos kvalifikacijos mokytojų, gebančių šviesti darnaus vystymosi temomis, rengimas; aktyvus darnaus vystymosi idėjų propagavimas, dalyvavimas renginiuose; dažnesni darnaus vystymosi švietimo proceso tyrimai. Darnaus švietimo vystymosi galimybes tyrė ir pedagogų apklausas atliko Galkutė (2005), Adomaitienė, Zubrickienė, Andriekienė (2006), Jucevičienė, Bankauskienė, Lepaitė, Simonaitienė (2006). Mokytojų požiūrį į neįgaliųjų integruotą ugdymą nagrinėjo Samsonienė (2006), specialiųjų poreikių moksleivių socialinių gebėjimų ugdymas analizavo Vitkauskaitė, (2004).

Tačiau nepavyko rasti nei vieno straipsnio, kuriame būtų analizuojami specialiųjų ugdymo institucijų darbuotojų požiūriai į darnaus vystymosi strategiją.

Tyrimo rezultatai. Specialiojo ugdymo komisija yra bendrojo lavinimo organizacijų bendruomenių dalyvis, todėl svarbu, kaip SUK nariai yra susipažinę su darnaus vystymosi strategijos nuostatomis bei jas taiko savo veikloje.

Dažniausiai respondentai gauna informaciją apie darnų vystymąsi internetu, per televiziją bei spaudą (žr. 1 lent.). Vadinasi, pagrindinis informacijos gavimo būdas – savarankiškos paieškos bei visuomenės informavimo priemonės. Todėl teigtina, kad respondentų darnaus vystymosi samprata formuojasi daugiau pagal dokumentines nuostatas ir visuomenei pateikiamą bendrąją informaciją.

1 lentelė

SUK narių informacijos apie darnų vystymąsi šaltiniai

Respondentams teikiami klausimai	Respondentų pasirinkimas, %
Informacijos apie darnų vystymąsi gavimo šaltiniai	
Televizija	28
Spauda	20
Internetas	31
Darbovietė	5
Nežino apie DV	16
Ar žinote darnaus vystymosi strategiją?	
Buvome supažindinti darbovietėje	17
Analizavome darbovietėje	14
Taikome šios strategijos principus savo darbe	10
Teko girdėti apie ją per televiziją	22
Teko skaityti apie ją spaudoje	22
Nežinau tokios strategijos	15
Kuri DV apibrėžtis Jums yra priimtinausia?	
Ekonominis žmogaus saugumas dabar ir ateityje	3
Socialinis žmogaus saugumas dabar ir ateityje	8
Ekologinė visuomenės darna	16
Ekonominis, socialinis, ekologinis žmogaus saugumas dabar ir ateityje	55
Ekologinių, ekonominių, socialinių rūpesčių sąveika	15
Saugi aplinka – saugi visuomenė	2
Bendruomenių stiprinimo judėjimas	1

Būtina akcentuoti, kad švietimo įstaigose nepakankamai analizuojamas darnus vystymasis kaip pagrindinė ilgalaikė visuomenės vystymosi strategija. Tik apie 10% respondentų darnaus vystymosi nuostatas taiko savo kasdieninėje veikloje, 15 – 16 % darbuotojų apie tokią strategiją iš viso nėra girdėję. Pagirtina, kad daugiau nei pusė švietimo atstovų pasirinko teisingą darnaus vystymosi apibrėžtį.

Savąją bendrojo ugdymo įstaigą 54% SUK narių vertina kaip nuolat augančią bei tobulėjančią, 21% - kaip stabilią bei efektyviai veikiančią organizaciją (žr. 2 lent.). Tik 9% respondentų darbovietę tapatina su

darnos siekiančia institucija, o beveik penktadalis – turi be itin palankią nuomonę apie ją. Gal būt ne visi apklausiamieji nuoširdžiai, atsakydami į klausimą „Ar Jus tenkina sudarytos darbo sąlygos?“, pasirinko atsakymą – „Visiškai tenkina“ – 77%. Juolab, tuo pačiu įvardija priežastis, trukdančias efektyviau teikti vaikams specialiojo ugdymo paslaugas (materialiniai ištekliai, socialinių poreikių tenkinimo galimybės ir t. t.). Vadinasi, dar nėra tinkamai įrengti kabinetai ar kitos darbo vietos, kuriose būtų galima reikiamai dirbti su SUK pagalbos reikalaujančiais mokiniais.

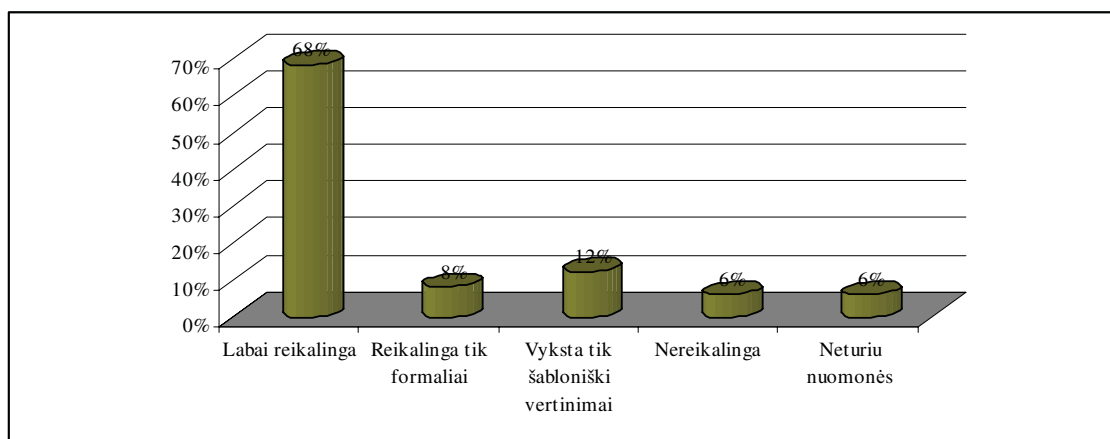
2 lentelė

SUK narių savosios darbovietės vertinimas

Respondentams teikiami klausimai	Respondentų pasirinkimas, %
Įstaigos kaip organizacijos apibūdinimas	
Stabili ir efektyviai veikianti organizacija	21
Nuolat auganti bei tobulėjanti organizacija	54
Vidutiniškai sėkmingai dirbanti organizacija	6
Ne itin sėkmingai dirbanti organizacija	7
Darnos siekianti organizacija	9
Neturiu nuomonės	3
Darbo sąlygos	
Visiškai tenkina	77
Norėčiau geresnių	11
Iš dalies tenkina	5
Ne, netenkina, tačiau sudėtinga ką nors keisti	3
Netenkina, bet mūsų specialybės darbo vietų kitur sunku rasti	4
Ko reiktų specialiosios pagalbos vaikams efektyvinimui?	
Patalpų	5
Materialinių išteklių	54
Mikroklimato gerinimo veiksnių	5
Didesnio atlyginimo	15
Socialinių poreikių tenkinimo galimybių	17
Bendradarbiavimo su kolegomis	4

Analizuojant Specialiojo ugdymo komisijos vaidmenį mokyklos bendruomenėje, didžioji dauguma

apklaustųjų pasisakė už tokios komisijos būtinumą (žr. 1 pav.).

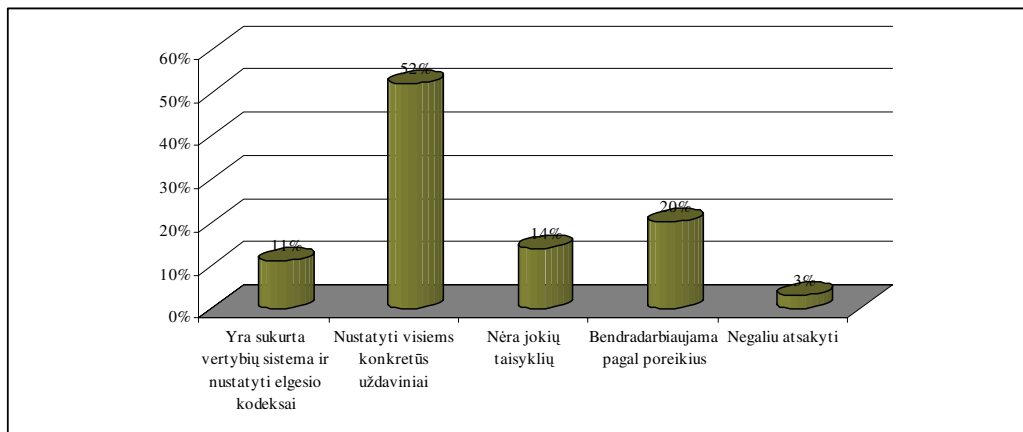

1 pav. Specialiosios ugdymo komisijos būtinumo bendrojo ugdymo įstaigoje vertinimas

Pedagogai pabrėžia, kad SUK padeda kvalifikuotai sudaryti moksleiviams reikalingas programas. Anksčiau jas rengdavo reikiamų kompetencijų tam neturintys pedagogai.

Į klausimą, ar SUK veikia pagal tam tikras priimtas taisykles, normas, šiek tiek daugiau nei pusė respondentų (52%) nurodė, kad yra visiems nustatyti konkretūs uždaviniai. Todėl tikėtina, kad šiose institucijoje iš esmės nėra darniai bendradarbiaujama, veikla dau-

giau šabloniška, atliekant priskirtus įpareigojimus. Tai patvirtina 20 proc. respondentų pasirinktas atsakymas, kad yra bendradarbiaujama pagal poreikius, dirbama nenuosekliai, tik, esant būtinumui, susirenkama spręsti iškilusias problemas. Tik 11 proc. SUK narių nurodė, kad yra sukurta vertybių sistema. Vadinasi, ši institucija dar neturi efektyvios darnaus bendradarbiavimo strategijos.

2 pav. SUK veiklos reglamentavimo vertinimas

SUK ir bendrojo ugdymo institucijų bendradarbiavimo aspektai pateikti 3 lentelėje. Į klausimą „Kuo SUK prisideda prie viso kolektyvo gerovės, darnaus bendradarbiavimo?“ 60% apklaustųjų komisijos narių atsakė, kad tai rekomendacijų teikimas su specia-

liųjų poreikių asmenimis dirbantiems pedagogams (kas jiems ir priklauso pagal pareigybes). Apart savo pagrindinių pareigų, tik 17% SUK narių g dalyvauja mokyklos bendrojo ugdymo veikloje.

3 lentelė

SUK ir mokyklos, darželio bendruomenės darnaus bendradarbiavimo vertinimas

Respondentams teikiami klausimai	Respondentų pasirinkimas, %
SUK vaidmuo darniame įstaigos bendradarbiavime	
Bendrojo ugdymo veikla	17
Šventiniai sveikinimai	4
Rekomendacijos su specialiųjų poreikių vaikais dirbantiems pedagogams	60
Parodomosios pamokos	2
Kita veikla	17
Mokyklos, darželio ir SUK tarpusavio santykiai	
Informacija apie mokinius	29
Bendradarbiavimas rekomendacijų rengime	22
Individualių programų rengimo aptarimas	36
Mokinių pasiekimų aptarimas	8
Klasių vadovai pagalba susitikimuose su tėvais	5
SUK poreikiai darniam bendradarbiavimui	
Tėvų įjungimas į SUK veiklą	13
Atsižvelgimas į mokinių siūlymus, rekomendacijas	7
Atidesnis vaikų darbų analizavimas	7
Pedagogų teigiamas požiūris į SUK veiklą	18
Glaudesnis bendradarbiavimas su Pedagogine – psichologine tarnyba	25
Glaudesnis bendradarbiavimas su pedagogais	30

Mokykla, darželis, bendradarbiaudami su SUK, pagrindinai apsiriboja individualių programų, rekomen-

dacijų mokiniams rengimu ar aptarimu (58%) bei informacijos apie ugdytinius teikimu (29%). Abipusiai

mokinių pasiekimų aptarimai, klasių vadovų pagalba susitikimuose su mokinių tėvais – reti atvejai, kas ypač neramina. Tokiu būdu, šių subjektų bendravimas grynai dalykinis, pareižinis, formalus. Pasigendama įvairesnių šių institucijų bendradarbiavimo formų.

Į klausimą „Kas būtina darniai SUK veiklai?“ komisijos nariai, pirmiausia, rinkosi tai, ko iš tikrųjų trūksta jų veikloje: efektyvesnius ryšius su pedagogais (30%) bei teigiamą grįžtamąjį pedagogų požiūrį į juos (18%), su Pedagogine psichologine tarnyba

(25%). Vėl nuošalėje liktų ugdytinių tėvų įjungimas į komisijos veiklą.

Į bendrojo ugdymo įstaigų SUK sudėtį yra siūlomi pačios įstaigos bendruomenės nariai, socialinis pedagogas, psichologas ir specialusis pedagogas. Todėl tikėtina, kad ne visuomet visi šios komisijos nariai gali tinkamai suvokti šios komisijos paskirtį ir veiklos tikslumą. Todėl buvo siekiama išsiaiškinti respondentų nuomonę dėl savo asmeninių galimybių tikslingai dalyvauti SUK veikloje vertinimo (žr. 4 lent.).

4 lentelė

SUK narių kompetencijos savivertinimas

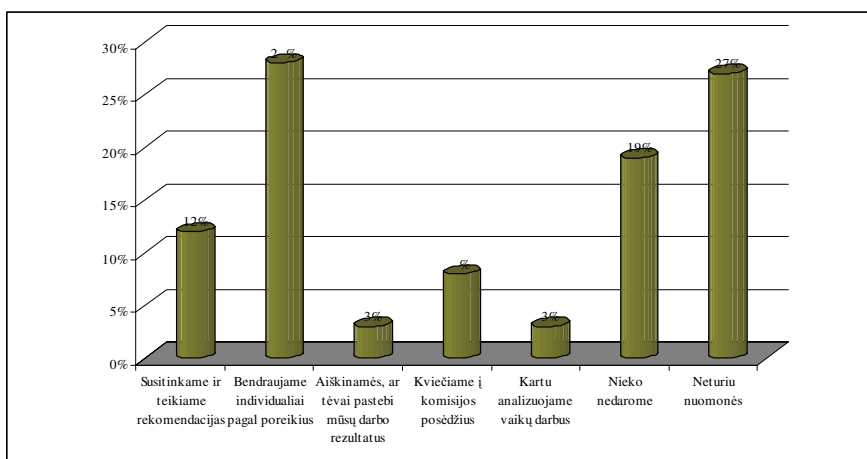
Respondentams teikiami klausimai	Respondentų pasirinkimas, %
Pažintinių gebėjimų vertinimas	
Praktinių	41
Teorinių	11
Netrūksta jokių	48
Kompetencijų trūkumo vertinimas	
Profesinių kompetencijų ir įgūdžių	29
Asmeninių kompetencijų ir įgūdžių	19
Socialinių kompetencijų ir įgūdžių	14
Metodinių kompetencijų ir įgūdžių	38
Metodinės informacijos pakankamumas	
Informacijos yra pakankamai mūsų įstaigoje	67
Labai sunku rasti informacijos	13
Informacijos nėra	20

Tyrimu nustatyta, kad labiausiai SUK nariams trūksta praktinių žinių (41%). Įvairių praktinių mokymų reikalingumą pabrėžia ir tai, kad respondentai, pirmiausia, išskyrė metodinių bei profesinių kompetencijų ir įgūdžių trūkumą (atitinkamai 38% ir 29%). Išskirtina ir tai, kad net 33 % komisijos narių akcentuoja metodinės informacijos trūkumą. Akivaizdu, kad SUK nariai nėra pakankamai pasirengę tikslingai veiklai, ko pasėkoje ir SUK institucijos įvaizdis nėra labai palankus.

Autorių nuomone, visų suinteresuotų pusių darnaus bendradarbiavimo specialiojo ugdymo procese

siekyje ypač akcentuotinas ugdytinių tėvų aktyvus dalyvavimas.

Analizuojant tėvų ir SUK bendradarbiavimą, akivaizdus „proginis“ bendravimas pagal poreikius (28%), susitikimai rekomendacijų teikime (12%), priverstiniai kvietimai į komisijos posėdžius (8%) (žr. 3 pav.). Tik 3% respondentų nurodė tokias bendravimo formas, kaip bendra vaikų darbų analizė, tėvų dėmesys komisijos darbo rezultatams. Todėl tikėtina, kad tėvai iškviečiami į SUK posėdžius tik tuomet, kuomet yra reikalinga gauti pritarimą vaikų nukreipimui į PPT.

3 pav. Specialiosios ugdymo komisijos ir ugdytinių tėvų bendradarbiavimo formos

Ypatingai akcentuotinas tyrimo faktas, kad beveik pusė (46%) respondentų nenurodė jokių bendradarbiavimo formų arba neturėjo nuomonės apie jas. Tai liudija, kad ne visi SUK nariai tinkamai parenkami pareigoms, todėl nesuinteresuoti tinkama SUK veikla, abejingai, atmetinai vertina bendradarbiavimą su specialiujų poreikių vaikų tėvais.

Radviliškio rajono Pedagoginės psichologinės tarnybos specialistų požiūris į darnų vystymąsi

Tyrimo rezultatai. Ekspertų interviu tyrime dalyvavo PPT specialistai, geriausiai informuoti apie teikiamos pagalbos specialiujų poreikių asmenims šiandienos situaciją. Jiems pateikti 8 klausimai tikslu išsiaiškinti jų požiūrį į darnaus vystymosi strategijos įgyvendinimą specialiojo ugdymo procese. Tyrimo duomenų analizei naudojamas kontent analizės metodas: išskiriamos kategorijos, subkategorijos ir jas patvirtinantys teiginiai.

5 lentelė

Ekspertų duomenų analizė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Žinios apie DV strategiją	Visos ugdymo sritys; Programos	Įgyvendinama nuo ikimokyklinio ugdymo iki mokymosi visą gyvenimą; Formaliojo ir neformaliojo ugdymo organizavimas; Parengta strategija, programos tiek pasaulyje, tiek Europoje
DV priskiriamos visuomenės vystymosi sritys	Ekonominė, socialinė, kultūrinė, ekologija	Miškų ūkis, socialinė sfera, ekonomika, aplinkosauga, ekonomika, socialiniai visuomenės mokslai
Informacija apie DV strategiją darbuotojėse	Mokymai; Nacionalinė darnaus vystymosi strategija	Seminarai, mokymai; Pokalbiai apie nacionalinę darnaus vystymosi strategiją, valstybės, savivaldos misiją
Dalyvavimas DV renginiuose	Mokymai specialiojo ugdymo pedagogams; Seminarai	Akcentuojamas mokinių ugdymas, remiantis visais trimis DV kriterijais
DV nuostatų aktualumas PPT veikloje	Specialiujų poreikių įstaigos reikalavimai	Visos veiklos sritys ir iš jų kylantys reikalavimai veiklai
PPT veiklos sritys, kuriose taikomos DV nuostatos	Integracija	Integravimas į bendrojo ugdymo įstaigą; Organizacijos lankstumas
PPT bendravimo su SUK formos	Konsultacijos, rekomendacijos	Pedagogų konsultacijos Rekomendacijos mokiniams
PPT vaidmuo DV nuostatų įgyvendinimo procese	Švietėjiška veikla; Saugi aplinka ugdytiniams	Preveninės paskaitos; Saugios aplinkos sudarymas, pozityvių gebėjimų ugdymas

Į klausimą „Ką žinote apie DV strategiją?“ PPT specialistai nurodė, jog ši strategija įgyvendinama visose mokymosi lygiuose nuo ikimokyklinio ugdymo iki suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą. Tokiu būdu, šios tarnybos darbuotojai suvokia, kad darnaus vystymosi nuostatos taikomos ne tik visuose mokymosi lygiuose, bet ir inicijuoja nuolatinį asmenybės tobulėjimą.

Respondentai įvardija pagrindines su DV susijusias visuomenės vystymosi sritis – ekonomiką, ekologiją, socialinę vystymąsi, kultūrą, švietimą. Teigtina, kad PPT darbuotojai suvokia, kokių tikslų įgyvendinimo siekia DV strategija. Akcentuotina, kad tik vienas ekspertas nebuvo DV ar DV švietimo mokymuose ir seminaruose. Darbuotojai dalyvauja mokymuose, kuriuose analizuojami specialiujų poreikių vaiko integ-

ravimo į bendrojo ugdymo įstaigas, siekiant darnios visuomenės plėtros, kurioje neįgalūs žmonės būtų pripažinti ir galėtų tenkinti visus savo poreikius.

Analizuojant DV nuostatų aktualumą PPT veikloje, nustatyta, kad pagrindinis kriterijus yra integracija – padėti specialiujų poreikių asmenims tapti pilnaverčiais visuomenės nariais. Taip pat buvo išsakyta nuomonė, kad DV nuostatos PPT veikloje pasireiškia pagal kiekvieno darbuotojo kompetenciją ir požiūrį į aktualias gyvenimo sritis.

Be to, DV nuostatas, respondentų nuomone, galima taikyti ugdymo proceso planavime, programų rengime, pedagogų konsultacijose, kituose dalykiniuose susitikimuose.

Siekiant darnaus bendradarbiavimo su Specialiojo ugdymo komisija bendrojo lavinimo mokyklose, eks-

pertai išskyrė tokias bendravimo formas: individualūs pokalbiai, konsultacijos, bendri susirinkimai, seminarai, paskaitos. Darnus bendradarbiavimas tarpusavyje bei su mokyklų pedagogais, mokiniais ir jų tėvais, t.y., su visa mokyklos bendruomene, būtų ryškiausias darnaus vystymosi nuostatų taikymas realioje veikloje.

Tyrimo apibendrinimas. Apibendrinant atlikto tyrimo rezultatus, galima išskirti tendenciją, jog specialiųjų poreikių vaikų mokymas ir ugdymas dar dažnai yra paliekamas mokyklų specialistams. Tėvai nerodo poreikio domėtis vaiko ugdymo ir mokymo galimybėmis, nesikreipia į mokyklos SU komisiją dėl pagalbos vaikui teikimo galimybių namuose. Kiek daugiau tėvai konsultuojasi su PPT specialistais, tačiau galima daryti išvadą, kad jie tai atlieka dėl privalomo reikalavimo vaikams atvykti kartu su tėvais. Tokiu būdu, tai yra viena pagrindinių problemų darniame suinteresuotų subjektų bendradarbiavime.

PPT ir SUK yra viena veikla užsiimančios institucijos. Tačiau būtina akcentuoti, kad PPT dirba specialias kompetencijas šiai veiklai turintys specialistai. Tuo tarpu, SUK bendrojo lavinimo įstaigose sudaro įvairių kompetencijų nariai. Iš visos grupės gal tik specialusis pedagogas turi tam reikalingą pasirengimą. Kiti komisijos nariai dažniausiai yra įvairių dalykų pedagogai. Todėl visai suprantamas SUK komisijos darbo formalumas. Autorių nuomone teigtina, kad Specialiojo ugdymo komisijos sudarymas iš įvairios kompetencijos pedagogų mokyklose nėra tikslingas.

Taip pat išryškėjo nepakankamas, nedarnus, formalus PPT ir SUK institucijų tarpusavyo bendradarbiavimas. PPT darbuotojų požiūriu, yra nemažai galimybių bendradarbiauti šioms organizacijoms. Tačiau tai, kad SUK nariams už jų atliekamą darbą nėra mokamas atlygis, sudaro sąlygas į šias pareigas žiūrėti kaip į papildomą veiklą, kuri nėra pageidautina ir vertinama.

Išvados

1. Pagrindinis informacijos apie darnų vystymąsi gavimo būdas – savarankiškos paieškos bei visuomenės informavimo priemonės. Todėl teigtina, kad respondentų darnaus vystymosi samprata formuojasi pagal dokumentines nuostatas ir visuomenei pateikiamą bendrąją informaciją.
2. Mokykla, darželis, bendradarbiaudami su SUK, pagrindinai apsiriboja individualių programų, rekomendacijų mokiniams rengimu ar aptarimu (58%) bei informacijos apie ugdytinius teikimu (29%). Abipusiai mokinių pasiekimų aptarimai, klasių vadovų pagalba susitikimuose su mokinių tėvais – reti atvejai, kas ypač neramina. Tokiu būdu, šių subjektų bendravimas grynai dalykinis, pareiginis, formalus.
3. Labiausiai SUK nariams trūksta praktinių žinių (41%), metodinių bei profesinių kompetencijų ir

įgūdžių trūkumą akcentavo atitinkamai 38% ir 29%, net 33 % komisijos narių akcentuoja metodinės informacijos trūkumą. Akivaizdu, kad SUK nariai nėra pakankamai pasirengę tikslingai veiklai, ko pasėkoje formuojasi ne visada palankus SUK institucijos įvaizdis.

4. Analizuojant tėvų ir SUK bendradarbiavimą, akivaizdus „proginis“ bendravimas pagal poreikius (28%), susitikimai rekomendacijų teikime (12%), priverstiniai kvietimai į komisijos posėdžius (8%). Tik 3% respondentų nurodė tokias bendravimo formas, kaip bendra vaikų darbų analizė, tėvų dėmesys komisijos darbo rezultatams.
5. Analizuojant DV nuostatų aktualumą PPT veikloje, nustatyta, kad pagrindinis kriterijus yra integracija – padėti specialiųjų poreikių asmenims tapti pilnaverčiais visuomenės nariais. Taip pat išsakyta nuomonė, kad DV nuostatos PPT veikloje pasireiškia pagal kiekvieno darbuotojo kompetenciją ir požiūrį į aktualias gyvenimo sritis.
6. Išskirtina tendencija – specialiųjų poreikių vaikų mokymas ir ugdymas dar dažnai yra paliekamas mokyklų specialistams. Tėvai nerodo poreikio domėtis vaiko ugdymo ir mokymo galimybėmis, nesikreipia į mokyklos SU komisiją dėl pagalbos vaikui teikimo galimybių namuose. Kiek daugiau tėvai konsultuojasi su PPT specialistais, tačiau galima daryti išvadą, kad jie tai atlieka dėl privalomo reikalavimo vaikams atvykti kartu su tėvais. Tokiu būdu, tai yra viena pagrindinių problemų darniame suinteresuotų subjektų bendradarbiavime.
7. SUK bendrojo lavinimo įstaigose sudaro įvairių kompetencijų nariai. Tik specialusis pedagogas turi tam reikalingą pasirengimą. Kiti komisijos nariai dažniausiai yra įvairių dalykų pedagogai. Todėl visai suprantamas SUK komisijos darbo formalumas. Autorių nuomone teigtina, kad Specialiojo ugdymo komisijos sudarymas iš įvairios kompetencijos pedagogų mokyklose nėra tikslingas.
8. Akcentuotinas nepakankamas, nedarnus, formalus PPT ir SUK institucijų tarpusavyo bendradarbiavimas. PPT darbuotojų požiūriu, yra nemažai galimybių bendradarbiauti šioms organizacijoms. Tačiau tai, kad SUK nariams už jų atliekamą darbą nėra mokamas atlygis, sudaro sąlygas į šias pareigas žiūrėti kaip į papildomą veiklą, kuri nėra pageidautina ir vertinama.

Literatūra

1. Adomaitienė, J., Zubrickienė, I., Andriekienė, R. M. (2006). Pedagogų požiūris į darnų vystymąsi: aktualumas ir plėtros galimybės. *Pedagogika*, 84, 15 – 23 .

2. Ambrukaitis, J., Ruškus, J. (2002). Adaptuotos ir modifikuotos ugdymo programos: taikymo efektyvumo veiksniai. *Specialusis ugdymas*, 2 (7), 6-23.
3. Albrecht G. L. (2006). Encyclopedia of Disability (vol.2-3) *Thousands Oaks*. Calif: DSage Publications.
4. Ališauskas, A. (1998). Specialieji mokymosi poreikiai: pažinimas ir įvertinimas bendrojo lavinimo mokyklose. *Specialiųjų poreikių vaikai*, 119-130.
5. Ališauskas, A., (2003) Vaikų raidos ypatingumą ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių pažinimas ir įvertinimas. *Specialiojo ugdymo pagrindai*, 245-253.
6. Galkutė, L. (2005). Darnaus vystymosi paradigmos projekcija mokykloje. *ACTA PAEDAGOGICA*, 14, 89.
7. Gerber, M. M. (2007). Globalization, Human Capital, and Learning Disabilities. *Learning Disabilities Research and Practice*, 22, 216-217.
8. Jucevičienė, P., Bankauskienė, N., Lepaitė, D., Simonaitienė, B. (2006). Pedagogų rengimas Lietuvos aukštosiose mokyklose darnaus vystymosi švietimo kontekste. *Tyrimo ataskaita*. [žiūrėta 2010-01-11]. Prieiga per internetą: <<http://www.smm.lt/>>.
9. Jungtinių tautų Europos ekonomikos komisijos Darnaus vystymosi švietimo strategija. [žiūrėta 2009-10-13]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/veikla/docs/dv_svietimas/Jungtines_tautos.pdf
10. Hallagan, D.P., Kauffman J. M. (2003). *Gabumų nustatymas. Ypatingieji mokiniai: specialiojo ugdymo įvadas*. Vilnius, Alma litera. 450-495.
11. Lietuvos Respublikos Specialiojo ugdymo įstatymas. Valstybės žinios, 1998, nr. 115 – 3228.
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl nacionalinės Darnaus vystymosi Strategijos“. Valstybės žinios, 2003, nr. 89 – 4029.
13. Nacionalinė darnaus vystymosi švietimo 2007 – 2015 metų programa [Žiūrėta 2009-09-17] prieiga per internetą <http://www.smm.lt/veikla/docs/dv_svietimas/Nutarimas%202007-10-02.pdf
14. Ruškus, J., (2003). Specialiųjų poreikių ugdymo metodologija: modeliai, metodai, kontekstai, pokyčiai, kryptingumas. *Specialiojo ugdymo pagrindai*, 77-106.
15. Ruškus, J. (2006). Veiksniai, darantys poveikį asmenų, turinčių specialiųjų poreikių, studijoms aukštosiose mokyklose. *Tyrimo ataskaita* 2006. Prieiga per internetą (http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/Neigaliuju_studiju_veiksniat_tyrimo%20ataskaita.pdf)
16. Samsonienė, L., (2006). Mokytojų požiūriai į integruotą neįgaliųjų ugdymą. *Filosofija. Sociologija*, 4, 42-45.
17. Vitkauskaitė, D. (2004). *Specialiųjų poreikių mokleivių socialinių gebėjimų ugdymas*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla. 106 p. ISBN 9986-38-545-8.

R. Krankalis, V. Kablys

The Opinion of Special Education Institutions' Specialists of Radviliškis District towards Implementation of Sustainable Development Attitudes

Summary

The article analyses the opinion of special education institutions' specialists of Radviliškis region towards implementation of cohesive development attitudes within special education process. The following problem issues are formulated – Are specialists of educational psychological service and special education committees prepared for changes within the context of cohesive development? Do they understand the significance and importance of cohesive development as the major long-term strategy of societal development?

As a result of the research major sources of obtaining information about cohesive development are provided, the competence of specialists, cooperation problems and possibilities of cohesive development of the parties in interest – educational psychological service, special education committees, educators, people having special needs and their parents – are assessed.

During the research it has been determined:

1. The major method for obtaining information about cohesive development is independent search and the media. Therefore, we may claim that respondents' conception of cohesive development is formed under documentary attitudes and general information provided to the society.
2. Cooperation between schools, kindergartens and special education committees is limited to preparation or discussion of individual programmes, recommendations for pupils (58%) and provision of information about students (29%). In this way the communication of the above mentioned entities is purely objective, official, formal.
3. Members of special education committees lack practical knowledge (41%) most, the lack of methodical and professional competences and skills

was stressed by 38% and 29% of committee members respectively and even 33% of them stressed the lack of methodical information. It is evident that the preparation of special education committee members for purposeful activities is not sufficient, therefore, not a very favourable image of the institution of special education committees is formed.

4. The results of analysis of cooperation between parents and special education committees showed evident “occasional” communication subject to needs (28%), meetings for provision of recommendations (12%), compulsory calls for committee sessions (8%).
5. The analysis results of relevance of cohesive development attitudes within the activities of educational psychological service showed that the major criterion is integration – to help people having special needs becoming full-fledged members of society. An opinion that cohesive development attitudes within the activities of educational psychological service are shown subject to the competence and attitude towards relevant spheres of life of each employee was expressed as well.
6. The following tendency can be distinguished: teaching and education of children having special needs is still often left for the specialists of schools. Parents show no need to take interest in possibilities to educate and teach a child, do not apply

a special education committee of the school regarding possibilities to provide assistance to a child at home. In this way it is one of major problems for cohesive cooperation of entities in interest.

7. Special education committees at comprehensive schools are formed of members having various competences. Only a special educator has preparation required for this. Other members of the committee often are educators of various subjects. Therefore, the work formality of special education committee is completely understandable. According to the authors’ opinion it may be claimed that formation of special education committees at schools of educators having different competences is not purposeful.
8. Insufficient, uncoordinated, formal cooperation between institutions of educational psychological service and special education committees should be stressed. According to the opinion of educational psychological service employees, there are many possibilities for cooperation of these organisations. However, the fact that the members of special education committees are not paid for their work forms the conditions for deeming these positions as a surplus activity which is not desirable or appreciable.

Keywords: special education, sustainable development, attitude, institution, competence, assessment.